

СОЦІОЛОГІЯ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Другий (магістерський)</i>
Галузь знань	<i>05 Соціальні та поведінкові науки</i>
Спеціальність	<i>054 Соціологія</i>
Освітня програма	<i>Аналітика соціальних даних</i>
Статус дисципліни	<i>Вибіркова</i>
Форма навчання	<i>очна(денна)</i>
Рік підготовки, семестр	<i>1 курс, весняний семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>5 кред. ЕКТС/150 годин лекції 18 год., практичні заняття 36 год., самостійна робота 96 год.</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>Екзамен, МКР</i>
Розклад занять	<i>http://roz.kpi.ua/</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	<i>Лектор: кандидат політичних наук, доцент, Багінський Андрій Владиславович, e-mail: andrei.baginsky@gmail.com Семінарські: кандидат політичних наук, доцент, Багінський Андрій Владиславович, e-mail: andrei.baginsky@gmail.com</i>
Розміщення курсу	<i>https://do.ipk.kpi.ua</i>

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Навчальна дисципліна «Соціологія виборчого процесу» має на меті підготовку в студентів здатностей забезпечувати соціологічне дослідження та консультування виборчих кампаній.

Предмет навчальної дисципліни – соціологічне забезпечення виборчого процесу. Дисципліна «Соціологія виборчого процесу» має на меті підготовку в студентів здатностей забезпечувати соціологічне дослідження та консультування виборчих кампаній.

Завдяки засвоєнню змісту дисципліни студенти матимуть можливість аналізувати сучасні вибори з огляду на новітні соціологічні дослідження. Викладач надаватиме цілісний огляд багатоманітних типів виборів та характеризує соціальні особливості їх перебігу. На заняттях буде виявлено особливості новітніх форм консалтингової діяльності виборчих кампаній. Викладач продемонструє роль соціолога у виборах різних рівнів. Буде розглянуто теоретичні підходи щодо теорії і практики управління виборчим процесом.

Студенти вмітимуть здійснювати аналіз виборчої кампанії. Від студентів очікується вміння застосовувати положення сучасних теорій у професійній діяльності. Для проміжної атестації з дисципліни передбачається здатність студента здійснювати аналіз умов та

факторів виборчих процесів. Для провадження подальшої професійної діяльності студенти набувають навичок надання соціологічних послуг під час проведення виборчої кампанії.

Згідно з освітньо-науковою програмою, засвоєння дисципліни сприяє підсиленню таких компетенцій та програмних результатів навчання:

- ЗК 01 - Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 06 - Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ФК 01 - Здатність аналізувати соціальні явища і процеси.
- ФК 02 - Здатність виявляти, діагностувати та інтерпретувати соціальні проблеми українського суспільства та світової спільноти.
- ФК 06 - Здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога та керуватися загальнолюдськими цінностями.
- ПРН 09 - Планувати і виконувати наукові дослідження у сфері соціології, аналізувати результати, обґрунтовувати висновки.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Дисципліна «Соціологія виборчого процесу» є вибірковою і посилює компетентності, що забезпечуються нормативними дисциплінами «Вступ до аналітичної соціології», «Теорії соціальної поведінки в сучасній соціології», «Виконання магістерської дисертації».

3. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1.1. Теорія та історія виборчого процесу.

Тема 1.2. Соціологія у структурі виборчої кампанії.

Тема 1.3. Організація та проведення соціологічного супроводу виборчого процесу.

Тема 1.4. Методологія соціологічного дослідження виборчого процесу.

Тема 1.5. Виборець як центральний об'єкт соціологічного дослідження виборчої кампанії.

Тема 1.6. Соціально-політична експертиза виборчого процесу.

Тема 1.7. Виборча кампанія та засоби масової інформації у фокусі соціології.

Тема 1.8. Новітні соціологічні методи дослідження електоральної поведінки.

Тема 1.9. Соціологічні кейси виборчих кампаній.

Розподіл годин

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Всього	у тому числі		
		Лекції	Семінарські	СРС
Теорія та історія виборчого процесу	12	2	4	6
Соціологія у структурі виборчої кампанії	13	2	4	7
Організація та проведення соціологічного супроводу виборчого процесу	13	2	4	7

Методологія соціологічного дослідження виборчого процесу	13	2	4	7
Виборець як центральний об'єкт соціологічного дослідження виборчої кампанії	13	2	4	7
Соціально-політична експертиза виборчого процесу	13	2	4	7
Виборча кампанія та засоби масової інформації у фокусі соціології	13	2	4	7
Новітні соціологічні методи дослідження електоральної поведінки	13	2	4	7
Соціологічні кейси виборчих кампаній	11	2	2	7
Модульна контрольна робота	6		2	4
Екзамен	30			30
Всього годин	150	18	36	96

Лекційні заняття.

N з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань
1	Тема: Теорія та історія виборчого процесу. Основні питання: Поняття «вибори», «виборчий процес», «виборча кампанія», «електоральна поведінка». Історія соціологічних досліджень виборів. «Солом'яні опитування». Діяльність Дж. Геллапа. Обсяг соціологічних знань для ефективного моніторингу та управління виборчою кампанією. Виборець та електорат: демографічні, економічні, класові, ідеологічні особливості. Фактори електоральної поведінки та модель «вирви причинності». СРС: Соціологічні індикатори портрету виборця та портрету політика. Література: Баз.: 1, 2; Дод.: 4, 5, 8, 9.
2	Тема: Соціологія у структурі виборчої кампанії. Основні питання: Структура виборчої кампанії. Різновиди виборчих систем. Масштаби виборчих кампаній: від глави держави до голови об'єднання громадян. Характерні риси виборчих прав та виборчого законодавства. Функції політичних партій та політичних організацій у соціологічному супроводі виборів. Роль науково-дослідницьких організацій у соціологічному моніторингу виборчого процесу. СРС: Спектр послуг соціологічних кампаній у виборчому процесі. Література: Баз.: 1, 2; Дод.: 10, 11.
3	Тема: Організація та проведення соціологічного супроводу виборчого процесу. Основні питання: Етапи виборчого процесу. Хід виборчих кампаній у політичних системах демократій та диктатур. Виборчий штаб як організаційна форма виборчого процесу. Соціолог у штаті та поза штатом виборчого штабу. Взаємодія соціолога з учасниками виборчого штабу. Планування та формування бюджету соціологічного дослідження. Мажоритарний округ як сфера досліджень електоральної поведінки. Соціологія і передвиборна агітація. СРС: Робота соціолога у день голосування та у поствиборний період. Література: Баз.: 1, 2, 4; Дод.: 1, 7.

4	Тема: Методологія соціологічного дослідження виборчого процесу. Основні питання: Соціологічна освіта як передумова ефективності виборчої кампанії. Фокус-групи у вивченні електорату. Специфіка польових соціологічних досліджень на виборах. Роль інтерв'ю та опитувань у підготовці та в ході виборчого процесу. Особливості телефонних опитувань. Гіпотези та вибірка дослідження. Кореляція факторів та показників. Багатовимірні методи. Рейтинг політичних сил та рейтинги окремих політиків: критерії вимірювання. Забезпечення надійності дослідження. Побудова висновків дослідження та надання рекомендацій дослідниками. Значення похибки у дослідженні та презентації соціологічних вимірів. СРС: Трансформація методів дослідження громадської думки. Література: Баз.: 1, 2, 3; Дод.: 1, 10.
5	Тема: Виборець як центральний об'єкт соціологічного дослідження виборчої кампанії. Основні питання: Статус і типологія виборців. Поняття та структура електорату. Соціальна карта та паспорт округу. Передвиборне опитування виборців. Партійна ідентифікація виборців. Активний та пасивний електорат. Мінливий виборець: критерії дослідження. «Парадокс Лап'єра». Моніторинг електоральних настроїв в ході виборчої кампанії. СРС: Соціологічні дослідження в між виборчий період. Література: Баз.: 1, 4; Дод.: 2.
6	Тема: Соціально-політична експертиза виборчого процесу. Основні питання: Функціональні обов'язки та статус консультанта виборчої кампанії. Відмінності між поняттями «консультант», «політтехнолог», «піар-менеджер». Статус та репутація соціолога у виборчій кампанії. Особливості взаємодії з клієнтом соціологічних досліджень. Універсальні експерти проти фахівців однієї галузі. Моральний кодекс експерта виборчого процесу. Література: Баз.: 1, 4; Дод.: 13.
7	Тема: Виборча кампанія та засоби масової інформації у фокусі соціології. Основні питання: Громадська думка у виборчій кампанії. Цільова аудиторія та електорат ядра. Соціальні потреби та соціальні очікування. Меседжі політика для різних соціальних груп суспільства. Телебачення та електоральна поведінка. Преса у впливі на поведінку виборця. Використання соціальних мереж та інтернету. Публікація соціологічних рейтингів у засобах масової інформації. СРС: Публічні коментарі та виступи експерта-соціолога у контексті виборчого процесу. Література: Баз.: 1, 4; Дод.: 10.
8	Тема: Новітні соціологічні методи дослідження електоральної поведінки. Основні питання: Використання інтернету та електронної пошти. Трекінгові онлайн-дослідження. Комплексні соціально-політичні опитування. Сутність та сучасні особливості використання екзіт-полів. Створення, формування та продаж соціологічних баз даних. «Big data»: ресурси та обмеження. Фальсифікація виборів та «крива Гауса». Новітні форми презентації результатів соціологічних досліджень. СРС: Точність та ефективність прогнозів виборчих результатів. Література: Баз.: 1, 2; Дод.: 2.
9	Тема: Соціологічні кейси виборчих кампаній.. Основні питання: Епоха телебачення: Кеннеді проти Ніксона. Кольорові революції: Ющенко проти Януковича. Інтернет та соціальні мережі: Обама проти Клінтон. «Брекзіт» - референдум як особливий об'єкт соціологічного дослідження. «Свій виборець»: Трамп проти Клінтон. Вибори під час карантину. СРС: Порівняти виборчі кампанії XX та XXI сторіччя. Література: Баз.: 1, 4; Дод.: 14, 15.

Семінарські заняття

№ з/п	Назва теми
1	Тема: Соціологія виборчого процесу як галузь соціологічних знань.

	Основні питання: Поняття «вибори», «виборчий процес», «виборча кампанія», «електоральна поведінка». Взаємозв'язок соціології виборчого процесу з іншими галузями соціології. СРС: Основні напрямки та тенденції розвитку соціології виборчого процесу. Література: Баз.:1, 2; Дод.: 3, 4, 8, 11.
2	Тема: Історія соціологічних досліджень виборчого процесу. Основні питання: Історія соціологічних досліджень виборів. «Солом'яні опитування». Діяльність Дж. Геллапа. СРС: Молодь як суб'єкт електоральної поведінки. Література: Баз.:1, 2; Дод.: 3, 5, 4, 8.
3	Тема: Вибори та виборчі системи у соціологічному ракурсі. Основні питання: Основні типи виборчих систем. Взаємозумовленість виборчої системи та результатів голосування. Переваги та недоліки виборчих систем. СРС: Література: Баз.: 1, 2, 3; Дод.: 3, 13.
4	Тема: Етапи та динаміка виборчого процесу. Основні питання: Стадії виборчого процесу. Соціологічний аналіз шансів кандидатів. Соціологія активної фази виборів. Соціологічні дослідження в день голосування. СРС: Порівняти етапи виборчого процесу в різних країнах. Література: Баз.: 1, 3; Дод.: 1, 11, 12.
5	Тема: Соціолог та виборчий штаб: специфіка взаємодії. Основні питання: Структура виборчого штабу. Різновиди виборчих штабів. Функціональні обов'язки соціолога в структурі та поза структурою виборчого штабу. СРС: Періодизація життєвого шляху. Соціальний статус юнацтва. Література: Баз.: 1, 3; Дод.: 10, 11.
6	Тема: Планування та підготовка соціологічного дослідження у виборчому процесі. Основні питання: Пошук інформації про кандидата та округ. Вибір адекватних методів залежно від типу та масштабу виборчої кампанії. Формування оптимальної вибірки соціологічного дослідження виборів. СРС: Розробити план соціологічного дослідження виборчої кампанії. Література: Баз.: 1, 3, 4; Дод.: 10, 15.
7	Тема: Якісні та кількісні методи соціологічного дослідження виборчої кампанії. Основні питання: Передвиборне інтерв'ю: цілі та функції. Фокус-групи для ефективної виборчої кампанії. Опитування та анкетування як основні інструменти електоральної соціології. СРС: Навести приклади застосування якісних та кількісних методів під час виборчих кампаній. Література: Баз.: 1, 3; Дод.: 1, 6, 10, 12.
8	Тема: Вуличне опитування електорату – технологія та техніка. Основні питання: Підготовка до вуличного опитування. Основні труднощі вуличного опитування. Техніки входження в перший контакт. Черговість запитань респонденту. Специфіка політичних питань анкети. Вихід з контакту та аналіз отриманих даних. СРС: провести тестове вуличне опитування з політичної проблематики. Література: Баз.: 1, 4; Дод.: 6, 1, 9, 14.
9	Тема: Презентація результатів соціологічного дослідження виборів. Основні питання: Презентація результатів дослідження для широкої громадськості. Відмінності в презентації результатів для клієнта. Закрита та відкрита частина результатів. СРС: Зробити презентація результатів соціологічного дослідження виборів. Література: Баз.: 2, 3; Дод.: 1, 14.
10	Тема: Роль соціології у взаємодії виборчого штабу та ЗМІ. Основні питання: Достовірність результатів соціологічних досліджень у ЗМІ. Правила та етика публікації даних у засобах масової інформації. Соціолог-експерт на телебаченні та радіо. Типові маніпуляції з результатами досліджень у ЗМІ. СРС: Проаналізувати публічні виступи експертів-соціологів. Література: Баз.: 2, 3; Дод.: 11.
11	Тема: Соціологічне дослідження електронних засобів комунікації у виборчих кампаніях.

	Основні питання: Робота з відкритими даними в інтернеті. Онлайн-опитування в період виборів. Моделі дослідження електоральної поведінки в соціальних мережах в інтернеті. СРС: Соціологія інформаційних атак в електронних засобах комунікації. Література: Баз.: 1, 2; Дод.: 1, 9.
12	Тема: Соціолог як експерт виборчої кампанії. Основні питання: Технології публічних виступів з політичної тематики. Оперування даними під час публічних виступів. Соціолог-експерт як консультант виборчих процесів. Функціональні обов'язки та статус консультанта виборчої кампанії. СРС: Проаналізувати виступи найвідоміших українських соціологів з виборчої тематики. Література: Баз.: 2, 3; Дод.: 5, 6, 13.
13	Тема: Соціологічні дослідження виборчого процесу як бізнес-модель. Основні питання: Ринок соціологічних досліджень. Підготовка комерційної пропозиції для соціологічного дослідження виборів. Реклама соціологічного проекту. Капіталізація баз соціологічних даних. Спеціалізація послуг соціологічного дослідження. СРС: Підготувати комерційну пропозицію соціологічного дослідження. Література: Баз.: 2, 3; Дод.: 6, 13.
14	Тема: Новітні методи соціології виборчого процесу. Основні питання: Трекінгові онлайн-дослідження. Комплексні соціально-політичні опитування. «Big data»: ресурси та обмеження. СРС: «Cambridge Analytica» - міфи та реальність. Література: Баз.: 2, 3; Дод.: 11, 13.
15	Тема: Екзіт-пол: специфіка організації, проведення та публікації. Основні питання: Поняття та технологія екзит-полу. Помилки в підготовці використання технології. День голосування у соціальній динаміці. Підрахунок на оприлюднення результатів екзит-полу. СРС: Проаналізувати екзит-поли в українських виборчих кампаніях. Література: Баз.: 2, 3; Дод.: 6.
16	Тема: Соціологічні компанії та аналітичні центри на виборах: діяльність та спектр послуг. Основні питання: Типологія та функції соціологічних компаній на виборах. Конкуренція та якість результатів соціологічних досліджень. Аналітичні центри у фокусі соціології в Україні. СРС: Література: Баз.: 1, 2; Дод.: 4, 7, 13.
17	Тема: Сучасні виборчі кампанії у світі: тенденції та прогнози. Виборчі кампанії в Україні: соціальні технології та стратегії. Основні питання: Особливості виборчих кампаній у Західній Європі та США. Вибори в авторитарних політичних режимах. Референдум як прояв волевиявлення в контексті соціальних змін. Майбутнє виборчих технологій. Особливості президентських виборчих кампаній. Соціальні аспекти трансформації виборчих систем. Соціологія мажоритарного виборчого округу. Соціальний портрет кандидата на виборах в Україні. СРС: Проаналізувати виборчу кампанію зарубіжної країни. Проаналізувати виборчу кампанію в Україні. Література: Баз.: 2, 3; Дод.: 5, 12.
18	Модульна контрольна робота

4. Навчальні матеріали та ресурси

Базова:

1. Гусаревич, Н. Забезпечення реалізації активного виборчого права шляхом застосування цифрових технологій під час виборчого процесу. Актуальні аспекти публічного права. 2023. № 28. С. 113–117. DOI: 10.33766/2524-017X.28.113-117
2. Дашковська, О., Ткачова, В., Лаврик, П. Особливості українського виборчого процесу. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2021. №

2. С. 93–97. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://elar.naiu.kiev.ua/items/d08a3122-e038-42c2-b8cd-51120209f960>
3. Квитка, С., Гусаревич, Н. Application of electoral blockchain technology in the digital voting system. *Актуальні аспекти публічного права*. 2022. № 26. С. 98–102. DOI: 10.33766/2524-017X.26.98-102
4. Комарницький, В. М. Роль партійного чинника в реалізації електоральних стратегій (на прикладі місцевих виборів 2020 року). *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2021. № 2(50). С. 57–61. DOI: 10.20535/2308-5053.2021.2(50).226468
5. Zharovska I. M., Kovalchuk V. B.. Digital technologies in the electoral process: theoretical aspects of compliance with democratic standards. *Актуальні аспекти публічного права*. 2020. № 14. С. 67–72. DOI: 10.33766/2524-017X.14.67-72

Допоміжна:

1. Багінський А.В. Україна у «вирві причинності»: час якісних змін / Андрій Владиславович Багінський // *Вісник Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”*. Політологія. Соціологія. Право. – 2015. – №1/2 (25/26). – С. 19–24.
2. Балабан Р. В. Теорія виборчої системи. - К. : Либідь, 2007. – 112 с.
3. Бекешкіна І. Е. Становлення електоральної соціології в Україні та традиція вивчення виборчої поведінки у країнах розвинутої демократії // *Вестник Харьковского национального университета им. В.Н. Каразина; Серия «Социологические исследования современного общества: методология, теория, методы»*. - 2000. - № 492. - С. 48-53.
4. Винославская С., Чурилов Н. Exit poll: методика исследования в оперативном режиме / С. Винославская, Н. Чурилов // *Социология: теория, методы, маркетинг*. – 2008. – № 6. – С.189–196.
5. Єхніч А. Електоральний простір: поняття, сутність, структура / А. Єхніч // *Віче*. – 2008. – № 4, лютий. – С. 20-22.
6. Кочубей Л. Проблеми дослідження електорального простору / Л. Кочубей // *Політичний менеджмент*. – 2005. – № 2. – С.108-117.
7. Михайлич О. Метод фокус-груп у соціологічному супроводі виборчих кампаній // *Політичний менеджмент*. – 2010. – № 1. – С. 123-132.
8. Нельга О. Соціологія виборчого процесу: проблеми становлення / О. Нельга // *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. – 2000. – № 2. – С. 121-132.
9. Оссовський В. Полінг versus соціологічне дослідження громадської opinii / В. Оссовський // *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. – 2002. – № 4. – С. 207–215.
10. Петров О., Полторак В. Опитувальні технології у виборчій кампанії // *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. - 1998. - № 4-5. - С. 57-75.
11. Петров О.В. Социологические пиар-технологии в политике / О.В. Петров. – К., 2007. – 288 с.
12. Спеціальні та галузеві соціології / За ред. Пилипенка В. Є. – К.: Фоліант, 2007. – 451 с.
13. Фонд «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва». Вибори-2012: за кого і чому збираються голосувати виборці? Рейтинги, мотивація вибору, завдання громадськості [Електронний ресурс] / Фонд «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» – Режим доступу до ресурсу: http://dif.org.ua/ua/polls/2012-year/vmlba_ndjweogjo_mnkwegkje.htm.
14. Центральна виборча комісія. Позачергові вибори народних депутатів України 26 жовтня 2014 року [Електронний ресурс] // Режим доступу до ресурсу: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vp2014/wp001>.

15. *The American Voter, Revisited* / Michael S. Lewis-Beck, William G. Jacoby, Helmut Norpoth and Herbert F. Weisberg. - University of Michigan Press. 2008. - 493 p.

Навчальний контент

1. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Навчальні заняття з дисципліни "Соціологія виборчого процесу" проводяться у формі лекційних та семінарських занять. На лекціях викладач формулює положення теорій сучасних теорій виборчих процесів, може відтворювати матеріал у вигляді презентації. Лекції відбуваються у формі діалогу, коли викладач задає зустрічні запитання аудиторії щодо навчального матеріалу, може попросити дати оперативну відповідь на поточне запитання, або матеріал попередніх занять. В процесі лекційних занять відбуваються 4 експрес-контрольні на знання ключових понять навчального курсу.

Отримавши базові знання щодо сутності та технологій виборчих кампаній аналізуватимуть кейс соціологічного дослідження виборчої кампанії. Результати аналізу студенти презентують під час одного з семінарських занять. В процесі занять викладач може показувати студентам відео-матеріали, присвячені питанням виборів.

Основною формою роботи на семінарському занятті є виступ, який поєднує комунікативні здатності студента з демонстрацією та закріпленням знань. Викладач оцінює як глибину, ширину, точність визначень під час виступу студента, здатність оперативно реагувати на запитання аудиторії. Під час семінарського заняття додаткового оцінюється активність студентів при формулюванні запитань, участь у дискусії, формулювання альтернативних гіпотез.

Результати навчання, контрольні заходи та терміни виконання оголошуються студентам на першому занятті.

№ з/п	Результати навчання	Контрольні заходи оцінювання	Термін виконання
1	Знання понять та категорій «вибори», «електоральна поведінка», «виборча система», «виборча кампанія».	відповіді на семінарських заняттях; участь у груповій дискусії; експрес-контрольна 1	Тиждень 1-2
2	Знання історичних етапів та теоретичних підходів до соціологічного дослідження виборчих кампаній.	відповіді на семінарських заняттях; участь у груповій дискусії	Тиждень 2-17
3	Знання сутності і особливостей виборчих кампаній у різних політичних режимах.	відповіді на семінарських заняттях; участь у груповій дискусії	Тиждень 3

4	Знання засобів організації та соціологічного супроводу виборчого процесу.	відповіді на семінарських заняттях; презентація	Тиждень 4
5	Знання засобів організації та соціологічного супроводу виборчого процесу.	відповіді на семінарських заняттях; експрес контрольна 2	Тиждень 5-17
6	Досвіду надання науково обґрунтованих прогнозів рейтингів політичних сил.	відповіді на семінарських заняттях; модульна контрольна 1	Тиждень 6-10, 12
7	Знання статусу та функціональних обов'язків соціолога у виборчому штабі.	Імітаційна вправа	Тиждень 10-11
8	Знання традиційних та новітніх методів дослідження електоральної поведінки.	відповіді на семінарських заняттях; експрес контрольна 3; Модульна контрольна робота 2	Тиждень 13-17
9	Досвід презентації соціологічних досліджень виборчого процесу	відповіді на семінарських заняттях;	Тиждень 15
10	Вміння планувати, організовувати і презентувати соціологічне дослідження виборчого процесу.	відповіді на семінарських заняттях; експрес контрольна 4	Тиждень 16-18

2. Самостійна робота студента

Самостійна робота здобувача включає:

підготовка до аудиторних занять – 62 год;

підготовка до модульної контрольної роботи – 4 год;

підготовка до екзамену – 30 год.

Загалом – 96 год.

Самостійна робота студента розрахована на підготовку питань до семінарських занять, аналіз окремих першоджерел. Викладач також пропонує до опрацювання сучасні наукові статті та публіцистичні матеріали пов'язані з новітніми тенденціями у сфері соціології виборів.

Політика та контроль

3. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Відвідування занять

Відвідування лекційних і семінарських занять є обов'язковим.

Пропущені контрольні заходи оцінювання

Пропущену контрольну роботу можна написати повторно, але до моменту проставлення проміжної атестації з урахуванням часу, необхідного викладачу для перевірки роботи.

Календарний рубіжний контроль

Проміжна атестація студентів (далі – атестація) є календарним рубіжним контролем. Метою проведення атестації є підвищення якості навчання студентів та моніторинг виконання графіка освітнього процесу студентами. На першій проміжній атестації студент отримує «зараховано», якщо його поточний рейтинг на час атестації складає 15 і більше балів. На другій проміжній атестації студент отримує «зараховано», якщо його поточний рейтинг на час атестації складає 30 і більше балів. У випадку, якщо цей показник не відповідає вимогам, виставляється «не атестований». Відпрацювання «не атестації» здійснюється на консультаціях з викладачем шляхом усної відповіді на питання не засвоєного студентом матеріалу.

Процедура оскарження результатів контрольних заходів оцінювання

Студенти мають можливість підняти будь-яке питання, яке стосується процедури контрольних заходів та очікувати, що воно буде розглянуто згідно із наперед визначеними процедурами.

Для оскарження контрольних заходів студент має подати заяву, у якій має бути вказана причина оскарження, наведені факти упередженості викладача. Викладач повинен обговорити дану заяву зі студентом особисто на консультації. В разі відсутності порозуміння щодо результату контрольного заходу, формується комісія з викладачів кафедри, яка оцінює процедуру проведення контрольного заходу та претензії студента. Комісія може вирішити провести контрольний захід повторно, або відхилити заяву. Рішення комісії є остаточним та оскарженню не підлягає.

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>. 3

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Неформальна освіта

За бажанням здобувача, в умовах, що не сприяють регулярному відвідуванню занять, допускається вивчення окремих змістовних частин дисципліни в асинхронному режимі, зокрема через опанування дистанційних курсів та інших форм неформального навчання. Для врахування в рейтинговій системі оцінювання балів за такі курси, вони мають змістовно відповідати певним темам силабусу, а їх проходження узгоджене з викладачем дисципліни. На підтвердження проходження неформального навчання студент має надати відповідний документ (сертифікат) із зазначенням назви курсів та їх обсягу в годинах. Визнання результатів неформальної освіти відбувається у порядку визначеному у відповідному Положенні КПІ ім. Ігоря Сікорського: <https://osvita.kpi.ua/node/179>

4. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Рейтинг студента з дисципліни складається з балів, що він отримує за наступні види робіт:

1) відповіді на семінарських заняттях;

2) написання модульної контрольної роботи (МКР);

3) екзамен.

1. Відповіді на семінарських заняттях.

Ваговий бал – 5 балів за правильну відповідь (доповнення до відповіді) на одне питання.

Максимальна кількість балів за активність на семінарських заняттях дорівнює

$G_{\text{сем}} = 5 \text{ балів} * 5 \text{ від.} = 25 \text{ балів}$ При відповіді на кожне питання студент отримує :

- «відмінно», повна відповідь (не менше 90 % потрібної інформації, якщо у відповіді студент демонструє глибоке знання матеріалу, логічно і послідовно його викладає, дає обґрунтовані висновки, вільно оперує конкретними даними, з легкістю і переконливо відповідає на поставлені питання; активна участь в занятті – 5 балів;
- «дуже добре» і «добре», достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями, відповідає на більшість з поставлених питань – 4 бали;
- «задовільно» і «достатньо», неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації) та значні помилки, на поставлені питання відповідає слабо, або не відповідає взагалі, доповнення до відповіді інших студентів – 3 бали.
- «незадовільно», відсутня робота на семінарі, студент виявився не готовим відповідати на поставленні питання – 0-2 балів.

2. Модульна контрольна робота

Ваговий бал – 24. Критерії оцінювання:

- «відмінно», повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) на всі питання модульної контрольної роботи; студент вільно орієнтується в поданому матеріалі – 21-24 балів;
- «добре», студент надав відповіді на 75% питань модульної контрольної роботи; відповіді на всі питання контрольної потребують уточнень – 18-20 балів;
- «задовільно», студент надав відповіді на 60% питань модульної контрольної роботи; відповіді потребують суттєвих уточнень, недостатнє володіння матеріалом – 14-17 балів;
- «незадовільно», відповідь не відповідає вимогам на 5 балів, студент не орієнтується в матеріалі, вкрай обмежена відповідь – 0-13 балів.

3. Екзамен.

Ваговий бал – 51.

Екзамен проводиться усно, на екзамен виноситься 3 запитання. Кожне питання оцінюється у 17 балів відповідно до системи оцінювання:

- “відмінно”, повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) – 16-17 балів;
- “добре”, достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації, або незначні неточності) – 14-15 балів;
- “задовільно”, неповна відповідь (не менше 50% потрібної інформації та деякі помилки) – 12-13 балів;
- «достатньо», неповна відповідь, суттєві помилки – 10-11 балів;
- “незадовільно”, незадовільна відповідь – 0-9 бали.

Заохочувальні бали (не більше 10 балів за усі види робіт):

- за науково-дослідницьку діяльність (участь у конференціях, «Днях науки ФСП», конкурсах студентських робіт, публікації);

- участь у факультетських олімпіадах з дисципліни та всеукраїнських олімпіадах.

Порядок проведення атестаційного і екзаменаційного контролю

На першій атестації студент отримує «зараховано», якщо його поточний рейтинг складає 15 і більше балів. На другій атестації студент отримує «зараховано», якщо його поточний рейтинг складає 30 і більше балів.

Необхідною умовою допуску до екзамену є зарахування усіх завдань на семінарах та МКР.

Для складання атестації з дисципліни кожен викладач використовує відомість у Системі «Кампус», в яку заносяться нараховані бали за всі види виконаних студентом аудиторних та самостійних завдань (семінарські заняття, експрес-контроль). Рейтингові бали заносяться у відомості поточного контролю, рубіжного контролю (1-а, 2-а атестації) та екзамену.

У випадку, якщо цей показник не відповідає вимогам, в атестаційній відомості виставляється «не атестований».

Допуск до екзамену має місце за значення $Re > 30$ балів. При отриманні менше ніж 30 балів студент має виконати додаткову роботу у формі написання та захисту письмової роботи (есе) із заданої викладачем теми.

Поточний контроль: експрес-опитування, опитування за темою заняття, МКР.

Календарний контроль: провадиться двічі на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силабусу.

Семестровий контроль: екзамен

Умови допуску до семестрового контролю: семестровий рейтинг більше 30 балів.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

Кількість балів	Оцінка
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

5. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Питання на екзамен.

1. Поняття «вибори», «виборчий процес», «виборча кампанія», «електоральна поведінка». Історія соціологічних досліджень виборів.
2. «Солом'яні опитування». Діяльність Дж. Геллапа.
3. Обсяг соціологічних знань для ефективного моніторингу та управління виборчою кампанією. Виборець та електорат: демографічні, економічні, класові, ідеологічні особливості.
4. Фактори електоральної поведінки та модель «вирви причинності».
5. Основні типи виборчих систем. Взаємозумовленість виборчої системи та результатів голосування.
6. Переваги та недоліки виборчих систем.
7. Статус і типологія виборців. Поняття та структура електорату.
8. Соціальна карта та паспорт округу.
9. Передвиборне опитування виборців.
10. Партійна ідентифікація виборців.
11. Активний та пасивний електорат.
12. Мінливий виборець: критерії дослідження.
13. «Парадокс Лап'єра».
14. Моніторинг електоральних настроїв в ході виборчої кампанії.
15. Соціологічна освіта як передумова ефективності виборчої кампанії. Фокус-групи у вивченні електорату.

16. Специфіка польових соціологічних досліджень на виборах.
17. Роль інтерв'ю та опитувань у підготовці та в ході виборчого процесу.
18. Особливості телефонних опитувань виборців.
19. Гіпотези та вибірка дослідження виборів.
20. Кореляція факторів та показників електоральної поведінки.
21. Багатовимірні методи виборчого процесу.
22. Рейтинг політичних сил та рейтинги окремих політиків: критерії вимірювання.
23. Забезпечення надійності дослідження.
24. Побудова висновків дослідження та надання рекомендацій дослідниками.
25. Значення похибки у дослідженні та презентації соціологічних вимірів.
26. Трансформація методів дослідження громадської думки.
27. Громадська думка у виборчій кампанії.
28. Цільова аудиторія та електорат ядра. Соціальні потреби та соціальні очікування виборців.
Меседжі політика для різних соціальних груп суспільства.
29. Телебачення та електоральна поведінка.
30. Преса у впливі на поведінку виборця.
31. Використання соціальних мереж та інтернету у виборчому процесі.
32. Публікація соціологічних рейтингів у засобах масової інформації.
33. Використання інтернету та електронної пошти на виборах.
34. Трекінгові онлайн-дослідження виборів.
35. Комплексні соціально-політичні опитування.
36. Сутність та сучасні особливості використання екзіт-полів.
37. Створення, формування та продаж соціологічних баз даних.
38. «Big data»: ресурси та обмеження.
39. Фальсифікація виборів та «крива Гауса».
40. Новітні форми презентації результатів соціологічних досліджень.

Приблизні питання модульних контрольних робіт

1. Історичний ракурс електоральної соціології.
2. Сучасні веб-технології в управлінні виборами.
3. Роль соціолога у виборчій кампанії.
4. Оптимальна виборча система для України: соціологічний підхід.
5. Соціолог як експерт та консультант виборчого процесу.
6. Типові помилки організації та проведення екзіт-полів.
7. Точність прогнозу на виборах: критерії та оцінки.
8. Соціологічні дослідження на виборах як підприємницька діяльність.
9. Специфіка опитувань електорату.
10. Етичні аспекти роботи соціолога у виборчому процесі.
11. «Big Data» - ефективність інструменту вимірювання.
12. Способи презентації результатів соціологічного дослідження на виборах.

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено кандидатом політичних наук, доцентом, доцентом кафедри соціології Багінським Андрієм Владиславовичем

Ухвалено кафедрою соціології (протокол №12 від 24.05.2024)

Погоджено Методичною комісією факультету (протокол № 9 від 26.06.2024)